

نظریہ پردازی ایرانی اسلامی روابط بین الملل

به اهتمام:
دکتر ارسلان قربانی شیخ نشین
ضیاء الدین صبوری

با آثاری به قلم (به ترتیب الفبایی):

هادی آجیلی، سید جواد امام جمعه زاده، رحمت حاجی مینه، محمد جواد وحید، علی اکبر علیخانی، ارسلان قربانی،
غلامرضا کریمی، منوچهر محمدی، حمیرا مشیرزاده، احمد نسیب زاده، دیگران

انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

فروشگاه امام صادق

نظریه پردازی ایرانی اسلامی، روابط بین الملل ■ به اهتمام: دکتر ارسلان قربانی شیخ نشین و
ضیاءالدین صبوری ■ ناشر: انتشارات امام صادق (ع) و انجمن ایرانی روابط بین الملل ■ چاپ اول: ۱۳۹۴
قیمت: ۲۲۵۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۱۰۰۰ ■ ده ■ چاپ و صحافی: هوشنگی ■ شابک: ۹۶۶-۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸

همه حقوق محفوظ و تعلق به ناشر است.

سرشناسه: قربانی، شیخ نشین، ارسلان - ۱۳۳۰ -
عنوان و نام پدیدآور: نظریه پردازی ایرانی اسلامی روابط بین الملل /
به اهتمام: ارسلان قربانی شیخ نشین و ضیاءالدین صبوری.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع) و انجمن ایرانی روابط بین الملل،
۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۴۴۵ ص.

قیمت: ۲۲۵۰۰۰ ریال. شابک: ۹۶۶-۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

شناسه افزوده: صبوری، ضیاءالدین، ۱۳۲۸ -

شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۷۳۵۳۷

فهرست مطالب

۷	سخن دشر
۹	مقدمه
۱۳	نخست: بایسته‌های نظریه روابط بین الملل
۱۵	فصل ۱. ایران و تجربه نظریه روابط بین الملل در کشورهای توسعه یافته
	حمیرا مشیرزاده
۳۷	فصل ۲. نظریه‌های روابط بین الملل: ناملات غربی
	رحمت حاجی مینه
۵۹	فصل ۳. درآمدی بر روش‌شناسی نظریه اسلامی در روابط بین الملل
	هادی آجیلی / علی اسمعیلی اردکانی
۷۹	فصل ۴. نظریه پردازی سیاسی در ایران: موانع پیش‌رو راه کارهای برون رفت
	ارسلان قربانی شیخ نشین / کامران کرمی
۹۵	نخست دوم: واژه‌های نظریه پردازی روابط بین الملل در ایران
۹۷	فصل ۵. آسیب شناسی نظریه پردازی ایرانی - اسلامی روابط بین الملل
	غلامرضا کریمی / خیرالله اکبری
۱۰۹	فصل ۶. منافع ملی: پالایش مفهومی مطالعات ایرانی روابط بین الملل
	حسین درجانی / امیر هوشنگ میرکوش / مریم کریمی
	فصل ۷. جهانی شدن و فرهنگ ایرانی - اسلامی: دیدگاه‌ها و برداشت‌ها - فرصت‌ها و چالش‌ها
۱۲۵	محمد کفاش نیری

فصل ۸. دولت‌های خوب گرگ نیستند: مقایسه ریشه‌های «جنگ» در آرای اشمیت و فردوسی ۱۵۱

مجید بهستانی

فصل ۹. «برخورد با سلطه»: نظریه‌ای نوپدیده در حوزه روابط بین الملل ۱۸۳

منوچهر محمدی

فصل ۱۰. نسبت میان آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی در اندیشه امام خمینی (ره) با تأکید بر پذیرش قطعنامه ۵۹۸ ۲۵۱

حسین به‌نش

فصل ۱۱. برسی لایل عدم بازتولید نظریه روابط بین الملل اسلامی در دوران معاصر؛ با عنایت به اندیشه‌های اندیشمندان سیاسی در اسلام ۲۸۱

محمدجواد ریجکشی / حمزه شاکشاورز

فصل ۱۲. ارزیابی وضعیت نشانه‌های علمی روابط بین الملل در ایران ۳۰۹

مهدی فرازی

بخش سوم: قابلیت‌های نظریه پردازی اسلامی - ایرانی - اهل‌بیت (علیهم‌السلام) در ایران ۳۲۹

فصل ۱۳. امکان سنجی تحول مفاهیم در تألیفات اندیشمندان ایرانی رشته روابط بین الملل ۳۳۱

حسین درجانی / امیر هوشنگ میرکوشش

فصل ۱۴. بومی کردن دیپلماسی با تکیه بر فرهنگ ملی ۳۵۵

احمد تقیب‌زاده

فصل ۱۵. قابلیت‌ها و فرصت‌های نظریه پردازی اسلامی - ایرانی در روابط بین الملل ۳۷۳

علی‌اکبر علیخانی

فصل ۱۶. آینده پژوهی و نظریه پردازی اسلامی - ایرانی ۳۹۷

محمد اکبری / زینب صدوقی

نمایه ۴۲۳

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (قرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۲۵)

سخن ناشر

فلسفه وجودی دانشگاه امام صادق (علیه السلام) که از سوی ریاست دانشگاه به کرات مورد توجه قرار گرفته، تربیت نیروی انسانی متعهد، باتقوا و کارآمد در عرصه عمل و نظر است تا از این طریق دانشگاه بتواند نقش اساسی خود را در سطح راهبردی به انجام رساند. از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل‌ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گره انداختن پژوهش‌های علمی و بهره‌مندی از نتایج آن‌هاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخگویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق (علیه السلام) در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم‌اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای

ملی و بین المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیان گذاران و دانش آموختگان این نهاد است که امید می رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (ع) با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن ها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه مندان می گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه ای بزرگ راه سعادت را در این راه گام نهادند - درک کاستی ها و اصلاح آن ها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهاد مرجعیت مکتب علمی امام صادق (ع) را در گستره بین المللی به همراه خواهد داشت (انشاء الله).

ولله الحمد

مدیریت پژوهشی دانشگاه

مقدمه

نظریه پردازی و تولید دانش یکی از مباحث کلیدی در هر علم است. در علوم انسانی به سبب نقش و اهمیت تفاوت‌های جغرافیایی، فرهنگی، هویتی، سیاسی و ... در تولید دانش، این مسئله اهمیت ده چندان می‌یابد. پس از سه دهه ممارست در رشته روابط بین الملل در ایران، یکی از مباحث محوری که باید مورد توجه قرار گیرد، تولید دانش روابط بین‌الملل اسلامی - ایرانی است. بدین است انجمن‌های علمی باید طلیعه‌دار این مسئله باشند. از این‌رو، انجمن ایرانی رابط بین‌الملل در راستای تقویت فضای تولید دانش روابط بین‌الملل اسلامی - ایرانی، چهارمین گایش سالانه خود را به این موضوع اختصاص داد و همایشی تحت عنوان «نظریه پردازی اسلامی - ایرانی روابط بین‌الملل» را در تاریخ ۲۷ آذرماه سال ۱۳۹۰ در محل سالن همایش دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی برگزار کرد.

بایسته‌های نظریه پردازی روابط بین‌الملل، داشته‌های نظریه پردازی روابط بین‌الملل و قابلیت‌های نظریه پردازی اسلامی - ایرانی روابط بین‌الملل در ایران، به ترتیب سه محور کلیدی این همایش بود. در نخستین محور هدف یافتن پاسخ‌های علمی به پرسش‌هایی از این دست بود که نظریه پردازی روابط بین‌الملل یعنی چه و چه وضعیتی دارد، در کشورهای مختلف به چه صورتی است و تجربه این کشورها چه آموزه‌هایی برای نظریه پردازی اسلامی - ایرانی می‌تواند داشته باشد؟

در این محور، موضوعات مختلفی از جمله اقتضائات و لوازم نظریه پردازی، موانع نظریه پردازی، ایران و تجربه نظریه پردازی در رشته روابط بین‌الملل در کشورهای بیشتر

توسعه یافته و کمتر توسعه یافته (هند، چین، روسیه، ترکیه و...) و همچنین امکان یا امتناع نظریه پردازی ایرانی - اسلامی روابط بین الملل مورد توجه قرار گرفت.

دومین محور با هدف ارائه نمایی از وضعیت نظریه پردازی روابط بین الملل در ایران از جمله وضعیت آموزش، وضعیت منابع درسی، وضعیت پژوهش (اعم از کتب، مقالات و پایان نامه ها)، وضعیت شغلی و استخدامی، وضعیت پذیرش دانشجوی، وضعیت نظریه پردازی (نظریه های موجود ایرانی - اسلامی روابط بین الملل)، وضعیت ارتباط با سیاست گذاری و وضعیت ارتباطات علمی داخلی و بین المللی مورد توجه قرار گرفت و از محققان خواسته شد که با استفاده از تحقیق میدانی و شیوه های پیمایشی گردآوری داده ها از جمله مصاحبه، نظرسنجی، پرسشنامه، تحلیل محتوا و گروه های متمرکز، به برآورد وضعیت هر یک از این موارد و ارتباط آن ها با نظریه پردازی / عدم نظریه پردازی اسلامی - ایرانی روابط بین الملل بپردازند.

سومین محور نیز با هدف بررسی ظرفیت های تمدنی اسلامی - ایرانی برای نظریه پردازی اسلامی - ایرانی، رابطه بین الملل و امکان سنجی نظریه پردازی با تمرکز بر فرصت ها و چالش های نظریه پردازی روابط بین الملل در ایران مورد توجه قرار گرفت. انجمن ایرانی روابط بین الملل با عناوین سه مجموعه قابل توجهی از مقالات دریافت شده که بخشی از آن ها به عنوان مقالات برگزیده در روز همایش از سوی نویسندگان ارائه شد، دست به گزینش علمی مقالات زده و تعدادی از مقالات را که در ارزیابی داوران حائز شرایط انتشار تشخیص داده شده است، از چاپ کرده و با همکاری انتشارات معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام به دست چاپ سپرده است.

در همین فرصت، بر خود فرض می دانیم ضمن تقدیر و تشکر از مشارکت و همکاری معاونت آموزش و پژوهش وزارت امور خارجه، مرکز همکاری های بین المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر نهادهای آموزشی و پژوهشی مرتبط در امر برگزاری همایش، از همراهی و حمایت پیوسته اعضای محترم هیأت مدیره انجمن به ویژه جناب آقای دکتر امیر محمد حاجی یوسفی دبیر علمی همایش تقدیر و تشکر نموده و راهنمایی های بی دریغ جناب آقای دکتر اصغر افتخاری معاون سابق پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام را که همزمان با برگزاری همایش در هیأت مدیره انجمن نیز عضویت داشتند، ارج نهیم.

امید است این اثر به عنوان برگزیده مباحث مطرح شده و دستاورد علمی همایش «نظریه پردازی ایرانی - اسلامی روابط بین الملل» مورد توجه و استفاده علاقمندان به مباحث روابط بین الملل و پژوهش گران و اندیشه ورزان این حوزه علمی قرار گرفته و با ارائه نقطه نظرات علمی، انجمن را در پیگیری و بسط علمی موضوعات و مباحث یاری نمایند.

مؤلفان

www.ketab.ir